

Specijalne knjižnice kao mjesto kulturne razmjene na primjeru knjižnice Goethe-Instituta u Zagrebu

Krznar, Marija

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:050445>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-02**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE
ZNANOSTI
KATEDRA ZA BIBLIOTEKARSTVO

Akademska godina 2018/2019

**Specijalne knjižnice kao mjesto kulturne razmjene
na primjeru knjižnice Goethe-Instituta u Zagrebu**

Diplomski rad

Mentorica: Dr. sc. Ana Barbarić, izv. prof.

Studentica: Marija Krznar

Zagreb, 2019

Sadržaj

Sažetak	3
Abstract	4
1. Uvod	5
2. Povijest specijalnih knjižnica	6
3. O specijalnim knjižnicama	8
3.1. Fond specijalne knjižnice	10
3.2. Usporedba s drugim knjižnicama	14
3.2.1. Specijalne i narodne knjižnice	14
3.2.2. Specijalne i visokoškolske knjižnice	14
4. Tijela javne vlasti	16
4.1. Korisnici knjižnica tijela javne vlasti	17
4.2. Vrste knjižnica javne vlasti	18
5. Kultura	22
6. Hrvatsko-njemački odnosi	24
6.1. Izazovi i djelovanje u političkom okruženju	25
7. Goethe-Institut	26
7.1. Povijest	26
7.2. Projekti	27
7.2.1. Jezik	27
7.2.2. Kultura	30
8. Knjižnica Goethe instituta u Hrvatskoj	33
8.1. E-knjižnica	34
8.2. Poticanje prevoditeljstva	34
8.3. Projekt <i>Knjižnični razgovori</i>	35
9. Zaključak	36
10. Literatura	39
11. Popis slika	47

Sažetak

Ovaj rad bavi se pitanjem specijalnih knjižnica i njihovih djelatnosti kojima provode razmjenu između dvije kulture, hrvatske i njemačke, na primjeru knjižnice Goethe-Instituta u Zagrebu. U uvodu je objašnjena terminologija, odnosno što su specijalne knjižnice i kako one kao dio znanstvenih, kulturnih, zdravstvenih i pravosudnih ustanova, te javnih ili privatnih poduzeća zadovoljavaju informacijske potrebe. Nadalje su, u skladu sa *Standardima za specijalne knjižnice u RH*, definirani ustroj i rad specijalnih knjižnica, njihove zadaće, djelatnost i sredstva za rad, njihove usluge i službe, te uloga u poslovnom i društvenom okruženju, ali i dužnosti i obveze matične ustanove prema knjižnici. Budući da je matična ustanova knjižnice Goethe-Instituta Njemačko veleposlanstvo Republike Hrvatske, u radu su također objašnjene *Smjernice za knjižnice tijela javnih vlasti*. U glavnom dijelu ovog rada bit će predstavljene i analizirane njezine zadaće i ciljevi te djelatnosti, usluge, projekti i priredbe kojima Goethe-Institut provodi kulturnu korespondenciju između dvije nacije. Zaključno će se utvrditi rezultati tih djelatnosti.

KLJUČNE RIJEČI: specijalne knjižnice, tijela javne vlasti, Goethe-Institut, knjižnice diplomatskih misija, kultura, kulturna razmjena

Abstract

This paper addresses the question of special libraries and their activities for the exchange between two cultures, Croatian and German, on the example of the library of the Goethe Institute in Zagreb. Terminology is explained in the introduction, i.e. what special libraries are and how they, as a part of scientific, cultural, health and judicial institutions, as well as public or private companies, meet the informational needs. Furthermore, in accordance with the Standards for special libraries in Republic of Croatia, structure and functions of special libraries are defined, as well as their duties, activities and funds, their services and departments, their role in business and social environment, and, in turn, parent institution's duties and obligations towards the library. Since the parent institution of the Goethe Institute's library is the Embassy of Germany in Zagreb, Guidelines for libraries of government departments are also elaborated in this paper. The main section of the paper contains presentation and analysis of its tasks and goals, activities, services, projects and manifestations through which the Goethe Institute implements the cultural correspondence between two nations. Results of these activities are addressed in the conclusion.

KEYWORDS: special libraries, public authorities, Goethe-Institute, embassy libraries, culture, cultural exchange

1. Uvod

Ovaj rad bavi se pitanjem specijalnih knjižnica i njihovih djelatnosti kojima provode razmjenu između dvije kulture, hrvatske i njemačke, na primjeru knjižnice Goethe-Instituta u Zagrebu. Hrvatsko-njemački odnosi fenomen su koji seže daleko u prošlost. Bogato kulturno nasljeđe i bliskost, ono su što Odjel za kulturu njemačkog veleposlanstva u Zagrebu i danas nastoji održati. Specijalne knjižnice je vrlo teško definirati. One naime mogu obuhvaćati zaista raznovrsne knjižnice. Bilo da je to mala korporativna s jednim knjižničarom ili nacionalna knjižnica poput National Library of Medicine u SAD-u. Međutim, one danas svakako imaju važnu ulogu u kulturnoj korespondenciji, zbog čega će prvo biti objašnjena definicija specijalne knjižnice te njihova uloga u zadovoljavanju informacijskih potreba korisnika i matične ustanove.

Nadalje je, u skladu sa *Standardima za specijalne knjižnice u RH*, definiran ustroj i rad specijalnih knjižnica koje djeluju kao dio znanstvenih, kulturnih, zdravstvenih te pravosudnih ustanova. Nakon toga definirat će se njihove zadaće, djelatnost i sredstva za rad, njihove usluge i službe te uloga u poslovnom i društvenom okruženju, ali i dužnosti i obveze matične ustanove prema knjižnici. Budući da je matična ustanova knjižnice Goethe-Instituta Njemačkog veleposlanstva Republike Hrvatske, u radu su također objašnjene *Smjernice za knjižnice tijela javnih vlasti*.

U glavnom dijelu ovog rada, bit će predstavljene i analizirane zadaće i ciljevi knjižnice Goethe-Instituta te aktualni jezični i kulturni projekti te priredbe kojima Institut provodi kulturnu korespondenciju između dviju nacija.

2. Povijest specijalnih knjižnica

Iako bi se mnogi protivili toj tvrdnji, budući da je većina knjižnica javne vlasti postala nacionalnim knjižnicama, prvom specijalnom knjižnicom se smatra Pennsylvania Assembly Library, koja je osnovana 1745. godine u SAD-u. Pretečom specijalnih knjižnica kakve danas poznajemo smatraju i German society of Pennsylvanias Library koja je osnovna 1764. te German Societys Library osnovanu 1768. Jedna od prvih knjižnica iz znanstvenog područja tehničkih i prirodnih znanosti jest Harvards Library of Medicine and Public Health osnovana 1782.¹

Tijekom Drugog svjetskog rata znatno se povećao broj knjižnica koje su djelovale u sklopu tijela javne vlasti ili znanstvenim institucijama. Njihova pojava je rezultat sve većeg broja interdisciplinarnih istraživanja, posebice iz područja društvenih znanosti.² Danas većina velikih tvrtki ima svoju knjižnicu ili informacijski centar.³

Iako su specijalne knjižnice postojale od sredine 18. stoljeća, svoje su prvo formalno priznanje doživjele tek 1909. osnutkom Special Library Associationa (SLA) pod vodstvom John Cotton Danae.⁴ Knjižnica je naime do tad primarno igrala ulogu utočišta za ljubitelje lijepe književnosti te čitaonice za učenike, studente te filozofe,⁵ no s razvojem interdisciplinarnih disciplina stvorila se potreba za novom verzijom bibliotekarstva koja će se bazirati na već poznatoj metodologiji i principima, no istovremeno usredotočiti na specifične potrebe nove generacije korisnika koji traže pragmatičan i praktičan pristup informacijama i znanju.⁶

Kako bi otkrio stvarne potrebe nove generacije korisnika, Dana je osobno intervjuirao stotine poslovnih ljudi. Istražio je na koji se način, te ako uopće, koriste narodne knjižnice u poslovne svrhe. Također ga je zanimalo koje bi promjene bile nužne, kako bi narodne knjižnice bile korisnije u poslovne svrhe.⁷ Rezultati su potvrdili novu potrebu poslovnih korisnika za bržim

¹ Evans, G. E. Amodeo A. J. Carter T.L. Introduction to library public services. Englewood, Colo. : Libraries Unlimited, 1992. str. 39

² Ghosh, S. Service evaluation in a special library: supporting development research at the Institute of Social Sciences Library, New Delhi // Library Review 52, 2(2003). URL: <https://doi.org/10.1108/00242530310462152> [8.5.2019.] str. 76

³ Evans, G. E. Amodeo A. J. Carter T.L. Introduction to library public services. Englewood, Colo. : Libraries Unlimited, 1992. str. 39

⁴ Ibid. str. 39

⁵ St. Clair, G. Sla at 100 : From Putting Knowledge to Work to Building the Knowledge Culture: A Centennial History of Sla (Special Libraries Association 1909-2009). Alexandria Va: Special Libraries Association, 2009. URL: <https://www.smr-knowledge.com/wp-content/uploads/2014/03/02-1876-1909-Modern-Libnship-in-America.pdf> [8.5.2019.] str. 18

⁶ Ibid. str. 12

⁷ Ibid. str. 14

i jednostavnijim pristupom te prikladnijom građom. Stoga je glavna motivacija Daninog istraživanja bila revizija i jačanje odnosa korisnika i knjižnice u te implementacija novih društvenih promjena u knjižnice.⁸

Danas SLA broji čak 12000 stručnjaka iz različitih područja poput javne vlasti, korporativnog upravljanja ili visokoškolskog obrazovanja u čak 83 zemlje. Članovi SLA zaposlenici su raznih poduzeća, ustanova zakonodavne, izvršne ili sudbene vlasti, znanstvenih instituta, muzeja i agencija.⁹

⁸ St. Clair, G. Sla at 100 : From Putting Knowledge to Work to Building the Knowledge Culture: A Centennial History of Sla (Special Libraries Association 1909-2009). Alexandria Va: Special Libraries Association, 2009. URL: <https://www.smr-knowledge.com/wp-content/uploads/2014/03/02-1876-1909-Modern-Libnship-in-America.pdf> [8.5.2019.] str. 8

⁹ About Special Libraries Association (AGC). // Special Libraries Association/ Arabian Gulf Chapter URL: <https://slaagc.org/slaagc2018/index.php/about-us/about-special-libraries-association-agc> [8.5.2019.]

3. O specijalnim knjižnicama

Prema članku 3. Zakona o knjižnicama knjižnica je „pravna osoba koja obavlja knjižničku djelatnost sukladno odredbama Zakona“. Knjižnička djelatnost pritom „obuhvaća organiziranje i pružanje javnosti kulturnih, informacijskih, obrazovnih i znanstvenih usluga, zasnivajući ih na sustavnom odabiru, prikupljanju, stručnoj obradi, pohranjivanju, zaštiti, posudbi i davanju na korištenje knjižničke građe te slobodnom pristupu izvorima informacija.“¹⁰

Prema namjeni i sadržaju knjižničkog fonda knjižnice se dijele na sljedeće: nacionalna, narodna, školska, sveučilišna, visokoškolska, općeznanstvena te specijalna.

Tema ovog rada su specijalne knjižnice, koje je zbog njihove raznovrsnosti iznimno teško definirati. Specijalne knjižnice naime mogu obuhvaćati zaista širok spektar knjižnica. Bilo da je to mala korporativna s jednim knjižničarom ili nacionalna knjižnica poput National Library of Medicine u SAD-u.¹¹

Posebnost takvih knjižnica, očituje se prije svega u načinu pružanja informacija korisniku. Specijalne knjižnice naime ne očekuju od korisnika da će samostalno pronaći željenu informaciju, već to one rade za njega. Specijalne knjižnice naglašavaju pragmatičnost, zbog čega ovakav pristup omogućava veću efikasnost i orijentiranost na profit organizacije u sklopu koje se knjižnica nalazi. Primarna namjena specijalnih knjižnica jest podrška u radu članovima osnivača na jednom ili više specijaliziranih područja u kojima djeluje upravo taj osnivač.¹² Kako bi podrška bila učinkovitija, broj zaposlenika u specijalnim knjižnicama je prema tome, u odnosu na broj korisnika, znatno veći u usporedbi s drugim knjižnicama.¹³

Ciljevi, zadaće i način djelovanja specijalnih knjižnica u Republici Hrvatskoj određeni su *Standardima za specijalne knjižnice*. Prema odluci Stručnog odbora Hrvatskog knjižničarskog društva od 16. studenog 2007. osnovana je Radna grupa za izradu novih standarda za specijalne knjižnice.¹⁴ Standardima se predlažu ustroj i rad, zadaće, djelatnost i sredstva za rad, usluge i službe knjižnica, stručno osoblje te prostor i oprema.¹⁵

¹⁰ Zakon o knjižnicama i knjižničkoj djelatnosti. // Narodne novine 17(2019). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_02_17_356.html [20.2.2019.]

¹¹ Evans, G. E. Amodeo A. J. Carter T.L. Introduction to library public services. Englewood, Colo. : Libraries Unlimited, 1992. str. 39

¹² Ibid. str. 2

¹³ PRIJEDLOG Standarda za specijalne knjižnice u RH. URL: https://www.gksb.hr/images/dokumenti/Standardi_za_specijalne_knjzinice.pdf [10.5.2019.]

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Ibid.

Prema standardima za specijalne knjižnice, specijalna se knjižnica definira kao sljedeće: „samostalna knjižnica ili knjižnica u sastavu koja pokriva neku znanstvenu disciplinu ili određeno polje znanja odnosno područje specijalne djelatnosti. U tu definiciju ulaze knjižnice koje primarno pružaju usluge specifičnoj kategoriji korisnika ili primarno prikupljaju specifične oblike dokumenata ili knjižnice koje sponzorira neka ustanova u cilju zadovoljavanja potreba vezanih uz vlastito područje rada ili djelovanja. To mogu biti javne ustanove ili instituti; tijela državne vlasti ili uprave; javna, mješovita i privatna poduzeća; nevladine udruge; crkvene institucije te druge pravne i fizičke osobe koje obavljaju knjižničnu, dokumentacijsku i informacijsku djelatnost.“¹⁶

Specijalne knjižnice mogu biti dio kulturnih, pravosudnih, zdravstvenih i znanstvenih ustanova, te javnih ili privatnih poduzeća. Na stranicama Centra za znanstvene informacije Instituta Ruđer Bošković mogu djelovati u sklopu sljedećih tijela¹⁷:

- Bolnice
- Društva, udruge, organizacije
- Instituti i zavodi
- Muzeji
- Poduzeća
- Veleposlanstva i kulturni centri
- Vjerske institucije

Svako od navedenih tijela dužno je u skladu sa Zakonom o knjižnicama izvijestiti Ministarstvo kulture te ostala nadležna tijela o osnivanju specijalne knjižnice.¹⁸ Knjižnica se pritom, na osnovu svojih ciljeva, statuta matične ustanove te Zakona o knjižnicama, organizira kao samostalna jedinica unutar matične ustanove.¹⁹

Po pitanju pristupa informacijama, specijalna je knjižnica također dužna poslovati u skladu s politikom i poslanjem matične ustanove, uvijek vodeći računa o potrebama svojih korisnika.²⁰ Važno je pritom napomenuti da je specijalna knjižnica, kao i svaka druga vrsta knjižnice, dužna

¹⁶ PRIJEDLOG Standarda za specijalne knjižnice u RH. URL: https://www.gksb.hr/images/dokumenti/Standardi_za_specijalne_knjiznice.pdf [10.5.2019.]

¹⁷ Specijalne knjižnice. // Centar za znanstvene informacije. URL: http://lib.irb.hr/web/hr/knjiznice/itemlist/category/40-specijalne_knjiznice.html [10.5.2019.]

¹⁸ PRIJEDLOG Standarda za specijalne knjižnice u RH. URL: https://www.gksb.hr/images/dokumenti/Standardi_za_specijalne_knjiznice.pdf [10.5.2019.]

¹⁹ Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti. // Narodne novine 17(2019). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_02_17_356.html [20.2.2019.]

²⁰ PRIJEDLOG Standarda za specijalne knjižnice u RH. URL: https://www.gksb.hr/images/dokumenti/Standardi_za_specijalne_knjiznice.pdf [10.5.2019.]

pružati usluge svim korisnicima neovisno o rasi, nacionalnoj, vjerskoj ili kulturnoj pripadnosti. Sukladno etičkom kodeksu struke, knjižnica treba također uvažavati zahtjeve korisnika s posebnim potrebama.²¹

3.1. Fond specijalne knjižnice

Planiranje i razvoj knjižnične zbirke temelji se na potrebama osnivača tj. korisnika te knjižnice. Prema tome, primarna je uloga specijalne knjižnice odabir, prikupljanje, organiziranje i osiguravanje pristupa različitim izvorima svojim korisnicima.²² Specijalna je knjižnica specijalna upravo zbog svog fonda. Fond bi naime trebao biti definiran te usko specijaliziran za djelatnost matične ustanove, ali istovremeno prilagođen svojim korisnicima te knjižničarima, koji su eksperti za svoje područje.²³

Izvori informacija su svi sadržaji kojima se zadovoljavaju informacijske potrebe korisnika koje su raznovrsne. Potrebe, ovisno o djelatnosti matične ustanove, mogu biti iz područja tehnike do znanstveno-istraživačkog rada ili poslovnih odluka.²⁴ Podjela izvora informacija u specijalnim knjižnicama može biti sljedeća:

- Vrsta izvora – usmeni (konzultiranje knjižničara) te pisani (zapisi na nekom mediju)
- Vrsta medija – za publiciranje, čuvanje te za distribuciju dokumenata (papirnat, mikrofilm, elektronički zapisi i sl.)
- Sadržaj građe – stručna literatura, interne publikacije ...
- Tip publikacije – tip publikacije (stručni časopisi, novine, udžbenici, zbornici, ...)
- Opseg dostupnosti publikacije – analogni dokumenti (za pojedinačno korištenje) ili elektronički dokumenti (ili za pojedinačno korištenje ili mrežno dostupni za višekorisničku upotrebu.)²⁵

²¹ PRIJEDLOG Standarda za specijalne knjižnice u RH. URL: https://www.gksb.hr/images/dokumenti/Standardi_za_specijalne_knjiznice.pdf [10.5.2019.]

²² Ibid.

²³ Špac, V. Specijalnost specijalnih knjižnica i Sekcija za specijalne knjižnice HKD-a. // HKD Novosti 62(2004). URL: <https://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/871> [10.5.2019.]

²⁴ Tokić, I. Bekavac-Lokmer, F. Mihalić, I. Takač, M. Izvori informacija u specijalnoj knjižnici. // Specijalne knjižnice- izvori i korištenje znanja : zbornik radova / uredila Maja Jokić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003. str. 84

²⁵ Tokić, I. Bekavac-Lokmer, F. Mihalić, I. Takač, M. Izvori informacija u specijalnoj knjižnici. // Specijalne knjižnice- izvori i korištenje znanja : zbornik radova / uredila Maja Jokić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003. str. 85

Knjižničar je prije svega najvažniji izvor informacija u specijalnoj knjižnici. Osim što informira korisnika, on omogućuje dostupnost izvora te educira korisnike u služenju izvorima, predstavlja nove sadržaje i osmišljava program i usluge.²⁶ Uz knjižničara, područni ekspert, odnosno stručnjak izvan knjižnice specijaliziran za pojedinačno područje djeluje kao posrednik između knjižnice i brže pronalaženje informacija.²⁷

Osim navedenih izvora informacija, u specijalnim se knjižnicama također nude standardni izvori poput sljedećih:

- Časopisi – periodičke publikacije koje izlaze redovito. U njima se najčešće objavljuju postignuća projekata i istraživanja te slični oblici radova na području znanosti, tehnike i sl.²⁸
- Knjige – primjerice, monografije, zbornici radova s raznih kongresa i drugih skupova, službene publikacije, enciklopedije, disertacije, priručnici i slično.
- Bibliografski katalozi – djela koja omogućuju pronalaženje odgovarajućeg izvora informacija ili dokumenta u samoj knjižnici ili izvan nje.
- Komercijalni katalozi – popis opreme, kemikalija, proizvoda, usluga i sl. koji tvrtke izrađuju u svrhu komercijalnog poslovanja. U ovoj se vrsti izvora mogu prikupiti podaci o cijeni i vrsti neke opreme, te metode ophođenja. Takvi katalozi obično su osim u tiskanom obliku, dostupni i online.
- Norme – dokumenti kojima su osigurana pravila, smjernice ili značajke za aktivnosti ili njihove rezultate. Utvrđene su konsensusom i odobrilo ih je priznato tijelo. Termin često označava i vrste normativnih dokumenata poput standarda, tehničkih izvještaja, pravilnika, kodeksa i sl.
- Patenti – pravo koje potvrđuje izum fizičke ili pravne osobe. Osim što se tim dokumentom ideja publicira, on također označava isključivo pravo na iskorištavanje njezina nosioca. Patenti su dostupni u fizičkom ili elektroničkom obliku.²⁹
- Tehnička dokumentacija – dokumentacija koja sadrži informacije o ustroju neke tvrtke, procese izgradnje, eksploatacije te održavanja. Uz tekstualne elemente, sadrži i grafičke prikaze.

²⁶ Tokić, I. Bekavac-Lokmer, F. Mihalić, I. Takač, M. Izvori informacija u specijalnoj knjižnici. // Specijalne knjižnice- izvori i korištenje znanja : zbornik radova / uredila Maja Jokić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003. str. 85

²⁷ Ibid. str. 85

²⁸ Ibid. str. 85

²⁹ Ibid. str. 86

- Interne studije, elaborati i izvješća – dokumenti koji predstavljaju doprinos tvrtke (primjerice rezultati projekata ili istraživanja).
- Karte – geografske, topografske te geološke karte.
- Baze podataka na CD-ROM-u – CD-ROM pogodan je za jednostavno distribuiranje i korištenje baza podataka. Pod pojmom baze podataka podrazumijevaju se svi skupovi podataka na računalno čitljivim medijima koji mogu sadržavati bibliografske i faktografske podatke, adresare, rječnike, članke i sl.
- Online baze podataka – riječ je o komercijalnim bazama podataka cjelovitih tekstova sa znanstvenim, stručnim i poslovnim sadržajima.³⁰
- Internet – služi kao informacijski izvor koji se svakim danom obogaćuje novim sadržajima te veliki istraživački, obrazovni i globalni medij za elektroničko poslovanje i komunikaciju.³¹
- Intranet – ili takozvani „korporativni web“ omogućuje djelatnicima neke tvrtke brzi pristup informacijama koje su potrebne za rad te jednostavnu komunikaciju sa suradnicima. Prednost intraneta su manji troškovi komunikacije, upravljanja informacijama, usavršavanja djelatnika i suradnje unutar ili izvan poduzeća. Ono što intranet razlikuje od Interneta su vlasništvo i pravo pristupa. Dok je Internet slobodno dostupan, intranet je privatna mreža u vlasništvu neke organizacije. Intranetu je također moguće samo pristupiti, ako korisnik posjeduje ovlasti.
- Ekspertni servisi distribuirani putem Interneta ili e-maila – posebni servisi koji se uz pretplatu distribuiraju poslovnim korisnicima.
- Poslovni servisi dostupni na internetu – riječ je o komercijalnim poslovnim servisima koji sadrže raznovrsne informacije i usluge te koji prikupljaju podatke svoji poslovnih pretplatnika radi poboljšanja sadržaja.
- Informacije distribuirane e-mailom od kolega stručnjaka – e-mail je jedan od medija kojim je moguće velikom brzinom i dosegom distribuirati informacije na velik broj primatelja.³²
- Novine – novine su poput časopisa periodičke publikacije. One izlaze tjedno te nude informacije iz političkog, gospodarskog, kulturnog, znanstvenog i sl. spektra. Osim u tiskanom obliku, dostupne su i online.

³⁰ Tokić, I. Bekavac-Lokmer, F. Mihalić, I. Takač, M. Izvori informacija u specijalnoj knjižnici. // Specijalne knjižnice- izvori i korištenje znanja : zbornik radova / uredila Maja Jokić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003. str. 87

³¹ Ibid. str. 87-88

³² Ibid. str. 88

- Drugi izvori informacija – propagandni materijali, pozivi na seminare i skupove, i sl.³³

³³ Tokić, I. Bekavac-Lokmer, F. Mihalić, I. Takač, M. Izvori informacija u specijalnoj knjižnici. // Specijalne knjižnice- izvori i korištenje znanja : zbornik radova / uredila Maja Jokić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003. str. 89

3.2. Usporedba s drugim knjižnicama

3.2.1. Specijalne i narodne knjižnice

Po čemu se specijalne knjižnice razlikuju od, primjerice, korisnicima poznatijih narodnih knjižnica? Prije svega, narodne knjižnice se, za razliku od specijalnih knjižnica, financiraju javnim novcem poreznih obveznika.³⁴ Shodno tome, narodne knjižnice nastoje izgraditi fond knjižnične građe kojim će zadovoljiti potrebe korisnika svih dobi, uzevši u obzir različitosti njihovih obrazovnih i kulturnih razina. Fond stoga mora biti aktualan, te zastupati sva područja ljudskog znanja i stvaralaštva.³⁵

Specijalne knjižnice financiraju njihove matične ustanove. Skupine tih korisnika su primarno manje grupe članova ili zaposlenika tih ustanova. Ovisno o politici matične ustanove, pristup može biti omogućen i privatnim korisnicima, koji nisu nužno članovi ustanove. Specijalni se knjižničari stoga moraju pridržavati unutarnje politike poslovanja pojedine knjižnice. Neka građa prema tome može biti rezervirana eksplicitno za članove ustanove, dok za privatne korisnike mogu postojati ograničenja³⁶

Drugi segment u kojemu se ove dvije vrste knjižnica razlikuju jest tematsko određenje. Dok narodne knjižnice pokrivaju širok i raznolik spektar znanja i usluga, specijalne su knjižnice tematski određene djelatnošću njihove matične ustanove. Iako narodne knjižnice posjeduju odjele koji su tematski određeni i raspoređeni (primjerice zavičajne zbirke, zbirke pravne ili gospodarske literature), oni nisu u tolikoj mjeri specifični, kao što je to slučaj u specijalnoj knjižnici.

3.2.2. Specijalne i visokoškolske knjižnice

Specijalne i visokoškolske knjižnice se, prije svega, razlikuju u broju korisnika. Korisnici specijalne knjižnice su najčešće manja skupina članova matične ustanove. Visokoškolske

³⁴ Mount, E. *Special libraries and information centers : an introductory text*. Washington, D. C. : Special Libraries Association, 1991. str.8

³⁵ Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. // *Narodne novine* 58(1999). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_06_58_1071.html (10.5.2019.)

³⁶ Mount, E. *Special libraries and information centers : an introductory text*. Washington, D. C. : Special Libraries Association, 1991. str.8

knjižnice broje na tisuće, pa čak i desetke tisuća korisnika. Osim broja korisnika, visokoškolske knjižnice imaju znatno veći broj zaposlenika, veći budžet i opsežnije zbirke.³⁷

Glavna razlika između te dvije vrste jest da visokoškolske knjižnice služe kao potpora obrazovanju i istraživačkom radu. Istraživački rad može svakako biti prisutan i u nekim vrstama specijalnih knjižnica, no u tom slučaju riječ je o individualnijem i specijaliziranijem pristupu. Knjižničari specijalnih knjižnica najčešće su upoznati sa svim aktualnim istraživanjima i projektima.

³⁷ Mount, E. Special libraries and information centers : an introductory text. Washington, D. C. : Special Libraries Association, 1991. str.9

4. Tijela javne vlasti

U već spomenutoj podjeli Centra za znanstvene informacije Instituta Ruđer Bošković spominju se veleposlanstva i kulturni centri kao tijela u sklopu kojih djeluju specijalne knjižnice, što je ujedno i kategorija kojoj pripada knjižnica tematizirana u ovom radu - knjižnica Goethe-Instituta. Nadalje, knjižnice veleposlanstava i kulturnih centara pripadaju nadređenoj skupini knjižnica tijela javnih vlasti.

Ključna pitanja o poslanju, modeli knjižničkog poslovanja i poslovna praksa knjižnica tijela javnih vlasti podrobnije su definirana *Smjernicama za knjižnice tijela javne vlasti*. U ukupno šesnaest dijelova publikacije predstavljene su preporuke za standardizaciju, savjeti te primjeri dobre prakse.³⁸

Knjižnice tijela javne vlasti su knjižnice koje je osnovala i koje podupire neka organizacija, u ovom slučaju javna vlast. Ono po čemu se knjižnice javne vlasti razlikuju od, primjerice, narodnih, sveučilišnih i visokoškolskih jest da naglašavaju svoju orijentiranost prema korisniku kojeg čini javna vlast, a ne prema osnivaču.³⁹ Iako je narodne i sveučilišne knjižnice također osnovala javna vlast te one pružaju usluge državnim službenicima ili široj javnosti, one se ne definiraju kao knjižnice javne vlasti. Primarni korisnik narodnih knjižnica nije tijelo javne vlasti, već šira javna vlast poput studentske ili profesorske populacije.⁴⁰

Knjižnice javne vlasti pružaju potrebne izvore informacija članovima, osoblju i zaposlenicima. Stoga moraju prikupljati i pružati informacije koje su potrebne, primjerice, donositeljima odluka u državnoj upravi, ali i korisnicima šire javnosti.⁴¹ One su dužne pridonositi i pružati podršku ciljevima matične organizacije, te pritom sudjelovati u razradi programa te politike, upravnih i regulatornih mjera, savjetodavnih zadaća i istraživačkog rada.⁴²

³⁸ Smjernice za knjižnice tijela javne vlasti / uredile Nancy Bolt i Suzanne Burge. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013. str.7

³⁹ Ibid. str. 7

⁴⁰ Ibid. str. 11

⁴¹ Ibid. str. 11

⁴² Ibid. str. 11

4.1. Korisnici knjižnica tijela javne vlasti

Osnovna zadaća knjižnice tijela javne vlasti jest služenje javnoj vlasti, što uključuje omogućavanje dostupnosti informacija koje objavljuju tijela javne vlasti te nevladina tijela i pojedinci. U korisnike se pritom ubrajaju predstavnici, ministri, znanstvenici i slični stručni zaposlenici, pa čak i šira javnost u nekim slučajevima, poput, primjerice, u Knjižnici Goethe-Instituta.⁴³

Knjižnice prije svega moraju dobro poznavati potrebe svojih korisnika. Kako bi to uspjele, trebaju razraditi sustav procjenjivanja potreba svojih korisnika. Važno je prepoznati tko su korisnici i što im je potrebno za obavljanje posla.⁴⁴ Na taj se način jedino može osigurati kvalitetno prikupljanje građe koja korisnike ne samo zanima, već im je potrebna i korisna u radu.⁴⁵

Knjižnica javne vlasti može imati nekoliko razina korisnika. Oni se mogu razlikovati u svojim potrebama tj. razlikuju se prema tome koliko iscrpne informacije trebaju i koliko brzo im trebaju biti pružene usluge. Ovisno o tim uvjetima, može se nadalje odrediti koji će korisnik imati prednost. Primarni korisnici knjižnice javne vlasti su, stoga, zaposlenici upravo tog tijela javne vlasti. Ako je knjižnica osnovana kao dio veleposlanstva, primarni će korisnici biti veleposlanik, povjerenici i ostali djelatnici konzulata.⁴⁶

Osim primarnih, knjižnica može imati i sekundarne, te tercijarne korisnike. Pod sekundarne korisnike se ubrajaju državni službenici i zaposlenici drugih vladinih agencija, dok tercijarni korisnik može biti šira javnost. Usluge se mogu razlikovati za korisnike različitih kategorija. Za neke skupine može postojati mogućnost traženja, na primjer, online referentne usluge, dok neke skupine (najčešće sekundarna ili tercijarna) mogu imati pristup isključivo online katalogu. Razlika može postojati i u mogućnosti posudbe građe. Potrebno je napomenuti da u nekim knjižnicama ne postoji razlika između sekundarnih i tercijarnih knjižnica.⁴⁷

⁴³ Smjernice za knjižnice tijela javne vlasti / uredile Nancy Bolt i Suzanne Burge. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013. str. 13

⁴⁴ Ibid. str. 24

⁴⁵ Ibid. str. 19

⁴⁶ Ibid. str. 19

⁴⁷ Ibid. str 20

4.2. Vrste knjižnica javne vlasti

Prema članku 5. Zakona o pravu na pristup informacijama, tijela javne vlasti definiraju se kao: „tijela državne uprave, druga državna tijela, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravne osobe s javnim ovlastima i druge osobe na koje su prenesene javne ovlasti, pravne osobe čiji je osnivač Republika Hrvatska ili jedinica lokalne ili područne (regionalne) samouprave, pravne osobe i druge osobe koje obavljaju javnu službu, pravne osobe koje se u cijelosti financiraju iz državnog proračuna ili iz proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, kao i trgovačka društva u kojima Republika Hrvatska i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave imaju zasebno ili zajedno većinsko vlasništvo.“⁴⁸ Zadaće javne vlasti uključuju usvajanje zakona te njihovo provođenje, obranu i sigurnost, upravljanje gospodarstvom i trgovinom, zdravstvenu zaštitu, kulturnu podršku, obrazovanje te međunarodne odnose.⁴⁹ Hrvatskim Ustavom deklarirana je trodioba javne vlasti, a ona je sljedeća⁵⁰:

1. Zakonodavna vlast - parlamenti ili predstavnička tijela⁵¹ tj. državne institucije koje donose ustav, zakone, te druge ustavom utvrđene akte i proračune.⁵²
2. Izvršna vlast – ministarstva, uprave i agencije⁵³ koje obavljaju izvršne funkcije. To uključuje izvršavanje zakona te donošenje propisa (prije svega uredbi) za njihovo izvršavanje.⁵⁴
3. Sudbena vlast – pravosudni sustav koji osigurava primjenu zakona.⁵⁵

Budući da se javna vlast može sastojati od različitih tijela i ustanova, potrebna je odgovarajuća knjižnica ili informacijska služba koja će zadovoljiti potrebe korisnika matičnog tijela. Njezina

⁴⁸ Zakon o pravu na pristup informacijama. // Narodne novine, 25(2013). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_02_25_403.html [18.5.2019.]

⁴⁹ Smjernice za knjižnice tijela javne vlasti / uredile Nancy Bolt i Suzanne Burge. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013. str. 13

⁵⁰ Sudbena vlast. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izd. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=58626> [18.5.2019.]

⁵¹ Smjernice za knjižnice tijela javne vlasti / uredile Nancy Bolt i Suzanne Burge. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013. str. 13

⁵² Zakonodavna vlast. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izd. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža. URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=66764> [18.5.2019.]

⁵³ Smjernice za knjižnice tijela javne vlasti / uredile Nancy Bolt i Suzanne Burge. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013. str. 13

⁵⁴ Izvršna vlast. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izd. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža. URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=28397> [18.5.2019.]

⁵⁵ Sudbena vlast. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izd. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=58626> [18.5.2019.]

primarna zadaća jest da služi javnoj vlasti i omogućuje dostupnost i korištenje potrebnih izvora informacija, bilo primarnim, sekundarnim ili tercijarnim korisnicima (ovisno o politici matičnog tijela).⁵⁶

Svaka od tri navedene vlasti, može, također, imati različite podvrste knjižnica. One se dijele na sljedeće ⁵⁷ :

- Knjižnice zakonodavne vlasti
 - a) Parlamentarne knjižnice – pružaju podršku članovima parlamenta i njihovim dužnosnicima (poput primjerice Knjižnice Hrvatskoga sabora) ⁵⁸, te su obično namijenjene isključivo njima kao primarnim korisnicima.
 - b) Knjižnice regionalnih zakonodavnih tijela skupštine – zemlje poput SAD-a koje su podijeljene na savezne države imaju zakonodavna tijela na razini tih saveznih država. Te knjižnice služe članovima tih zakonodavnih tijela ili skupština.

- Knjižnice izvršne vlasti
 - a) Knjižnice ministarstva/uprava – zadovoljavaju potrebe donositelja odluke i drugih zaposlenika, te prikupljaju državne i slične informacije koje su u skladu s potrebama matičnog tijela. ⁵⁹ Primjer je Knjižnica centra Ministarstva uprave Republike Hrvatske. ⁶⁰ Državni službenici s prebivalištem izvan Zagreba ne mogu biti korisnici ove knjižnice, no postoji mogućnost korištenja čitaonice.⁶¹
 - b) Knjižnice vladinih agencija/državnih ustanova/projekata – djeluju kako bi ispunile potrebe članova ustanove. ⁶² Primjer takve knjižnice je Knjižnica Državnog arhiva u Zagrebu. Njezini korisnici su primarno djelatnici Arhiva, a zatim djelatnici

⁵⁶ Smjernice za knjižnice tijela javne vlasti / uredile Nancy Bolt i Suzanne Burge. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013. str. 13

⁵⁷ Ibid. str. 14

⁵⁸ Knjižnica Hrvatskoga sabora. // Hrvatski sabor. URL: <https://www.sabor.hr/hr/o-saboru/ustrojstvo-sabora/knjiznica> [18.5.2019.]

⁵⁹ Smjernice za knjižnice tijela javne vlasti / uredile Nancy Bolt i Suzanne Burge. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013. str. 14

⁶⁰ Knjižnica Centra. // Ministarstvo uprave Republike Hrvatske. URL: <https://uprava.gov.hr/cesta-pitanja-i-odgovori/izobrazba-1145/knjiznica-centra/1233> [18.5.2019.]

⁶¹ Mogu li državni službenici s prebivalištem izvan Zagreba biti korisnici Knjižnice? // Ministarstvo uprave Republike Hrvatske. URL: <https://uprava.gov.hr/cesta-pitanja-i-odgovori/izobrazba-1145/knjiznica-centra/mogu-li-drzavni-službenici-s-prebivalistem-izvan-zagreba-biti-korisnici-knjiznice/1234> [18.5.2019.]

⁶² Smjernice za knjižnice tijela javne vlasti / uredile Nancy Bolt i Suzanne Burge. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013. str. 14

znanstvenih i stručnih institucija, studenti, te eventualno zainteresirana šira javnost sekundarno.⁶³

- c) Knjižnice savezne, regionalne i lokalne vlasti – ove su knjižnice osnovane kako bi služile tijelima javne vlasti na nižoj državnoj razini. Osim za tijelo javne vlasti, mogu služiti i kao narodne knjižnice za širu javnost. Primjer takve knjižnice je Gradska knjižnica Krapina, koja posjeduje fond stručne literature iz različitih područja kojim se koriste i studenti, ali i djelatnici gradske i županijske uprave, poduzeća i ustanova.⁶⁴
- d) Knjižnice diplomatskih misija/veleposlanstava – ova vrsta knjižnice se osniva u sklopu veleposlanstva pojedine zemlje. Zadaća takve knjižnice je pomaganje diplomantima i ostalim službenicima veleposlanstva te promicanje trgovačkih, kulturnih i drugih interesa njihove zemlje. Lokalna populacija takve knjižnice koristi kao informacijsko središte o zemlji koju pojedino veleposlanstvo predstavlja.⁶⁵ Jedna takva knjižnica jest upravo knjižnica koju ovaj rad tematizira - Knjižnica Goethe-Instituta, koja djeluje u sklopu Njemačkog veleposlanstva u Zagrebu.⁶⁶
- e) Nacionalne knjižnice – dvije su vrste nacionalnih knjižnica. Jedna vrsta nacionalne knjižnice služi pohrani cjelokupne tiskane kulturne baštine. Prema članku 23. Zakona o knjižnicama Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu je javna ustanova od nacionalnog značenja koja obavlja knjižničnu i informacijsku djelatnost nacionalne knjižnice Republike Hrvatske.⁶⁷ Druga vrsta nacionalne knjižnice odnosi se na predmetno specifične knjižnice⁶⁸ poput američke National Library of Medicine, koja sadrži najveću bibliografsku bazu podataka iz područja medicine.⁶⁹

⁶³ Knjižnica Arhiva. // Državni arhiv u Zagrebu. URL: <http://daz.hr/knjiznica-arhiva/> [18.5.2019.]

⁶⁴ Gradska knjižnica. // Krapina. URL: <https://www.krapina.hr/obrazovanje/gradska-knjiznica> [18.5.2019.]

⁶⁵ Smjernice za knjižnice tijela javne vlasti / uredile Nancy Bolt i Suzanne Burge. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013. str. 14

⁶⁶ Bilateralni kulturni odnosi. // Njemačko veleposlanstvo u Zagrebu. URL: <https://zagreb.diplo.de/hr-hr/themen/kultur/bilaterale-kulturbeziehungen/2099800> [18.5.2019.]

⁶⁷ Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti. // Narodne novine 17(2019). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_02_17_356.html [20.2.2019.]

⁶⁸ Smjernice za knjižnice tijela javne vlasti / uredile Nancy Bolt i Suzanne Burge. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013. str. 14-15

⁶⁹ National library of Medicine. URL: <https://www.nlm.nih.gov/> [18.5.2019.]

- Knjižnice sudbene vlasti
 - a) Knjižnice vrhovnih sudova – Vrhovi sud je najviše sudbeno tijelo jedne države. Knjižnica Vrhovnog suda Republike Hrvatske nalazi se u Zagrebu, a njezin fond sadrži pretežno pravna djela (pravna djela općenitog sadržaja, zbirke zakona i naredbi, građansko, trgovačko, kazneno pravo, rimsko pravo i sl.). Knjižnica je primarno namijenjena sucima i sudskim savjetnicima Vrhovnog suda. Stručnjacima izvan Suda dostupna je uz najavu.⁷⁰
 - b) Druge sudske knjižnice – knjižnice visokih i nižih sudova koje također služe sucima i sudskim službenicima.⁷¹

⁷⁰ Knjižnica. // Vrhovni sud Republike Hrvatske. URL: <http://www.vsrh.hr/EasyWeb.asp?pcpid=29> [18.5.2019.]

⁷¹ Smjernice za knjižnice tijela javne vlasti / uredile Nancy Bolt i Suzanne Burge. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013. str. 14

5. Kultura

S obzirom na to da ovaj rad istražuje ulogu specijalne knjižnice u kulturnoj korespondenciji, potrebno je prije svega definirati značenje tog apstraktnog pojma *kultura*.

Pojam kulture se shvaća kao složena cjelina institucija, vrijednosti, predodžbi i praksi koje čine život određene ljudske skupine, a prenose se i primaju učenjem.⁷² Ona predstavlja nešto što je oprečno prirodi. Kultura naime nije priroda sama po sebi, već rezultat ljudskog stvaralaštva. Svaka kultura stoga ima svoj vlastiti prostor u svijetu, zbog čega je čak i fizički odvojena od drugih kultura u svijetu.⁷³

Neki od najvažnijih socioloških koncepata i definicija kulture potječu iz antropologije. Klasičnu definiciju kulture je skovao britanski antropolog Edward B. Taylor. Njegova definicija glasi: „kultura ili civilizacija, uzeta u svom širokom etnografskom smislu, složena je cjelina koja uključuje znanje, vjerovanje, umjetnost, moral, zakone, običaje i sve druge sposobnosti i navike koje je čovjek stekao“. Tradicionalni elementi kulture tako su društvene forme poput jezika, mitova, tradicija, obreda i običaja.⁷⁴

U svakoj kulturi uspostavljaju se odnosi između njezinih pripadnika, ali i odnosi prema drugim kulturama. Raznolikost kultura omogućava različit duhovni odnos i pogled na svijet i život. Moderno društvo nije izolirano, već povezuje različita društva i kulture.⁷⁵ Upravo se zbog te raznolikosti jednom od temeljnih odlika današnjeg društva smatra upravo kulturna raznolikost, odnosno multikulturalnost. Uvažavanje različitih kultura, tolerancija, međusobna razmjena te suradnja smatraju se jamstvom mira i sigurnosti.⁷⁶

Različite su kulture tradicionalno zamišljene kao duhovni okviri, koji svojim pripadnicima oblikuju, pa čak i određuju pogled na svijet i druge kulture.⁷⁷ Kako bi se različite kulture mogle međusobno sporazumjeti, potrebno je uspostaviti razumijevanje. Međutim, da bi se kulture mogle međusobno razumjeti potrebno je njihovo poznavanje, a na koncu i međusobno

⁷² Kultura. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izd. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=34552> [19.5.2019.]

⁷³ Mesić, M. Multikulturalizam : društveni i teorijski izazovi. Zagreb : Školska knjiga, 2006.str 233

⁷⁴ Ibid. str 234

⁷⁵ Cifrić, I. RAZNOLIKOST KULTURA KAO VRIJEDNOST. // Socijalna ekologija, 16, 2/3(2007) str. 185-214. URL: <https://hrcak.srce.hr/17238>. [10.5.2019.] str. 190

⁷⁶ Faletar, I., Faletar Tanacković, S., Lacović, D. Multikulturalne usluge hrvatskih narodnih knjižnica. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 55, 3/4(2012) str. 153-188. URL: <https://hrcak.srce.hr/106582> [18.5.2019.] str. 155

⁷⁷ Mesić, M. Multikulturalizam : društveni i teorijski izazovi. Zagreb : Školska knjiga, 2006. str. 233

uvažavanje.⁷⁸ Multikulturalizam podržava suživot, ali i međusobno obogaćivanje te prožimanje različitih kultura.⁷⁹

Knjižnice danas imaju važnu ulogu u društvu jer pružanjem različitih izvora predstavljaju, ali i održavaju različite kulturne izričaje. Zbog svoje otvorenosti, dostupnosti prostora u kojem ne postoji diskriminacija na temelju dobi, rase, spola, vjere ili kulturnog i jezičnog naslijeđa u neposrednom doticaju sa korisnicima, knjižnice su idealno mjesto susreta i razmjene različitih kultura i društvenih skupina.⁸⁰

⁷⁸ Cifrić, I. RAZNOLIKOST KULTURA KAO VRIJEDNOST. // Socijalna ekologija, 16, 2/3(2007) str. 185-214. URL: <https://hrcak.srce.hr/17238>. [10.5.2019.] str.195

⁷⁹ Mesić, M. Multikulturalizam : društveni i teorijski izazovi. Zagreb : Školska knjiga, 2006. str 57

⁸⁰ Horvat, R. Ivković, I. Multikulturalnost – most koji spaja knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 58, 1/2(2015). str.93-102. URL: <https://hrcak.srce.hr/143619> [10.5.2019.] str. 94-95

6. Hrvatsko-njemački odnosi

Kontinuiran i kompleksan odnos Hrvatske s jezikom i kulturom zemalja njemačkog govornog područja ostavio je traga u svim slojevima života.⁸¹ Do prvog susreta dviju kultura došlo je u ranom srednjem vijeku, dok su te različite jezične skupine živjele u zajednicama Slavena i Germana.⁸² Faza intenzivnije razmjene nastupila je 1527. krunidbom Ferdinanda 1., odnosno pripajanjem tadašnje Hrvatske Habsburškoj Monarhiji.⁸³ Kulturna razmjena obuhvatila je različite sfere života zajednice; od opipljivih kulturnih dobara poput tehnike, gastronomije, odjeće i sličnog, ali i neopipljivih dobara poput običaja, igri i društvenih normi.⁸⁴ Svoj kraj doživjela je raspadom Habsburške Monarhije 1918.⁸⁵

S obzirom na bogato kulturno naslijeđe i bliskost, razmjena Hrvatske sa zemljama njemačkog govornog područja danas se njeguje i potiče na različite načine. Suradnja između te dvije zemlje u kulturi i obrazovanju službeno je potvrđena 23. siječnja 1998. kada je na snagu stupio Ugovoru o kulturnoj suradnji.⁸⁶ Jedna od ključnih ustanova za kulturnu korespondenciju jest Odjel za kulturu Njemačkog veleposlanstva u Zagrebu. Njihove aktivnosti uključuju pitanja poput znanosti, visokog školstva i religije, zatim poticanja hrvatsko-njemačkih kulturnih odnosa u kontaktu s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i športa i Ministarstvom kulture Republike Hrvatske, praćenje kulturne politike u Hrvatskoj, o čemu je redovito izvještavana Vlada Savezne Republike Njemačke, poticanje uporabe njemačkog jezika u Hrvatskoj, savjetovanje učenika i studenata u pripremi eventualnog boravka u Njemačkoj, podupiranje kulturnog rada njemačke manjine u Hrvatskoj te koordiniranje vanjske politike u Republici Hrvatskoj u suradnji s posredničkim organizacijama poput Goethe-Instituta.⁸⁷

Goethe-Institut kulturna je ustanova Savezne Republike Njemačke koja djeluje diljem svijeta. Njihova zadaća su poticanje učenja njemačkog jezika u inozemstvu te njegova međunarodne kulturne suradnje. Kao jedan od ciljeva također navode pružanje informacija o kulturnom,

⁸¹ Kroatisch-österreichische und kroatisch-deutsche Beziehungen. // hrvatska.eu URL: <http://croatia.eu/article.php?lang=3&id=57> [24.5.2019.]

⁸² Žepić, S. Đurđevečki zbornik : v povodu 70. obljetnice življena Đuke Tomerlina-Picoka / glavni urednik [i] prijevod sažetaka na njemački i engleski jezik Velimir Piškorec. 1996. str.309

⁸³ Ibid. str.309

⁸⁴ Ibid. str.357

⁸⁵ Ibid. str.309

⁸⁶ Bilateralni kulturni odnosi. // Njemačko veleposlanstvo u Zagrebu. URL: <https://zagreb.diplo.de/hr-hr/themen/kultur/bilaterale-kulturbeziehungen/2099800> [18.5.2019.]

⁸⁷ Odjeli u veleposlanstvu. // Njemačko veleposlanstvo u Zagrebu. URL: <https://zagreb.diplo.de/hr-hr/botschaft/arbeitsbereiche/2075682> [25.5.2019.]

društvenom i političkom životu u Njemačkoj. Taj cilj postižu kulturnim i obrazovnim programima kojima se potiče ne samo dijalog te razmjena kulturnih dobara, već i jačanje civilnih struktura i mobilnosti na globalnom planu.⁸⁸

Inicijativa se sastoji od mreže Goethe-Instituta, kulturnih udruženja, čitaonica te Centara za učenje njemačkog jezika koji u više od 90 zemalja surađuju s vodećim kulturnim ustanovama te mnogima predstavljaju prvu dodirnu točku s Njemačkom.⁸⁹ Cilj ove inicijative nije samo učenje njemačkog jezika, već i upoznavanje zemlje, kulture i njezinih običaja.⁹⁰

6.1. Izazovi i djelovanje u političkom okruženju

Službe koje djeluju u političkom okruženju susreću se istovremeno s raznim izazovima, ali i mogućnostima. Knjižnična služba pritom nije jedini izvor informacija pojedine organizacije, no svakako bi se trebala afirmirati kao jedan od najvjerodostojnijih i najpouzdanijih. Marketing knjižnice mora, prema tome, biti usklađen s marketingom organizacije.⁹¹ Najnovije informacije i vijesti danas su pristupačnije i prenose se brže nego prije, zbog čega se izazovi s kojima se neka organizacija suočava neprestano mijenjaju. Stručnjaci stoga imaju priliku afirmirati se kao osobe koje razumiju taj potencijal te pomažu ljudima u svojoj okolini u prosudbi tih informacija.⁹²

Prema riječima predsjednika Goethe-Instituta Klause Dietera Lehmana, Goethe-Institut je prihvatio upravo taj izazov. Instituti se smatraju slobodnim prostorima za vođenje dijaloga, bezbrižan rad i stvaranje, kojima je krajnji cilj emancipacija. Gospodin Lehmann sebe smatra suptilnim prosvjetiteljem čija je misija povezati svijet kulture s politikom i gospodarstvom. Pritom se u obzir uzimaju vrijednosti i matična kultura svake zemlje, zato što je cilj Instituta spojiti različito i omogućiti suživot.⁹³

⁸⁸ O nama. Goethe institut Hrvatska. <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/ueb.html> [25.5.2019.]

⁸⁹ Aufgaben und Ziele. // Goethe-Institut Deutschland. URL: <https://www.goethe.de/ins/de/de/uun/auf.html> [25.5.2019.]

⁹⁰ Kultur und Freizeitprogramm. // Goethe-Institut Deutschland. URL: <https://www.goethe.de/ins/de/de/kuv/kuf.html> [24.5.2019.]

⁹¹ Smjernice za knjižnice tijela javne vlasti / uredile Nancy Bolt i Suzanne Burge. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013. str.26

⁹² Ibid. str. 27

⁹³ Schaper, R. Schulz, B. Goethe-Institut: Aufklären und subtil bleiben. // Tagesspiegel, 2008. URL: <https://www.tagesspiegel.de/kultur/goethe-institut-aufklaeren-und-subtil-bleiben/1207496.html> [29.5.2019.]

7. Goethe-Institut

7.1. Povijest

Goethe-Institut započeo je 1951. kao udruženje od šest nastavnika iz Münchena, koji su namjeravali održavati tečajeve njemačkog jezika za svoje kolege iz cijelog svijeta. Cilj projekta je bio da se poslijeratna Njemačka promocijom po manjim mjestima pokaže u najboljem svijetlu. Projekt se ubrzo proširio i na inozemstvo, gdje je dobio folklorni karakter.⁹⁴ U siječnju 2001. se spaja s dobrotvornom organizacijom Inter Nationes e.V. koja od 1952. potiče kulturnu, poslovnu i političku razmjenu Njemačke s inozemstvom. U fokusu ove organizacije stoje obrazovne i znanstvene ustanove, mediji, politički predstavnici te kulturnjaci.⁹⁵

Iz te je udruge proizašla kulturna ustanova s međunarodnim ugledom i utjecajem. Danas diljem svijeta djeluje 150 Instituta, u njima je zaposleno gotovo 3.000 osoba.⁹⁶ Goethe-Institut kakav danas poznajemo je kulturna ustanova koja njeguje, širi i promiče njemački jezik te međukulturalnu suradnju izvan matične zemlje.⁹⁷ Smatra ga se srcem vanjske i obrazovne politike jer je značajno utjecao na sliku Njemačke u inozemstvu.⁹⁸

Osim što ima i knjižnicu, u kojoj nudi knjige, novine i časopise, filmove, glazbu, aplikacije te igre na njemačkom jeziku i prijevodu⁹⁹, organizira i različite kulturne priredbe, predavanja, seminare, izložbe, promocije, projekcije, kazališne i glazbene predstave i druga različita gostovanja.¹⁰⁰ Institut također dodjeljuje razne stručne stipendije te posreduje i pomaže u usavršavanju stranaca, osobito ako je riječ o učenju njemačkog jezika u svojoj matičnoj zemlji.¹⁰¹

⁹⁴ Kobeščak, S. 60 godina Goethe Instituta. // Deutsche Welle, 2011. URL: <https://www.dw.com/hr/60-godina-goethe-instituta/a-15210872> [25.5.2019.]

⁹⁵ Inter Nationes e. V. // wissen.de URL: <https://www.wissen.de/lexikon/inter-nationes-e-v> [27.5.2019.]

⁹⁶ Kobeščak, S. 60 godina Goethe Instituta. // Deutsche Welle, 2011. URL: <https://www.dw.com/hr/60-godina-goethe-instituta/a-15210872> [25.5.2019.]

⁹⁷ Goethe-Institut. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izd. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=22490> [25.5.2019.]

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ Knjižnica. // Goethe-Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/kul/bib.html> [27.5.2019.]

¹⁰⁰ Goethe-Institut. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izd. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=22490> [25.5.2019.]

¹⁰¹ Goethe-Institut. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izd. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=22490> [25.5.2019.]

7.2. Projekti

7.2.1. Jezik

Goethe-Institut, bilo u Hrvatskoj ili Njemačkoj, stavlja naglasak na dva aspekta: njemački jezik i kulturu. Knjižnice se na službenim stranicama mogu pronaći pod kategorijom 'Kultura'.¹⁰²

Učenje jezika se za početak smatra vrlo bitnim, jer znanje njemačkog jezika otvara bezbroj mogućnosti, kako privatnih tako i poslovnih. Poznavanjem jezika se želi omogućiti poboljšana poslovna komunikacija, pružiti mogućnost zaposlenja u inozemstvu, pa čak i mogućnost uživanja u originalnim književnim, glazbenim, umjetničkim i filozofskim dostignućima, ali i stečenim kulturalnim kompetencijama dati uvid u život, želje i snove multikulturalnog društva njemačkog govornog područja.¹⁰³ U samom Institutu postoji mogućnost učenja njemačkog jezika od A1 do C2 razine, bilo u Hrvatskoj, Njemačkoj ili online.¹⁰⁴

Osim tečaja, jezični odjel Goethe-Instituta nudi različite međunarodno priznate potvrde o poznavanju njemačkog jezika¹⁰⁵ te u suradnji sa Agencijom za odgoj i obrazovanje, Hrvatskim društvom učitelja i profesora njemačkog jezika i raznim visokim školama podupire i potpomaže nastavnice i nastavnike njemačkog jezika u svim pitanjima nastave njemačkog jezika.¹⁰⁶

U kategoriji „Njemački jezik“ se može utvrditi najveća razlika između njemačkog i hrvatskog Goethe-Instituta. Stranice njemačkog Goethe-Instituta su sadržajno znatno bogatije te specifičnije u odnosu na hrvatsku verziju. To je između ostalog objašnjivo brojnim aktualnim društvenim promjenama u Njemačkoj. Jedan od takvih možda zanimljivijih projekata jest *Mobilität und Migration* (mobilnost i migracija)¹⁰⁷ te *Willkommen - Deutschlernen für Flüchtlinge* (Dobrodošli - učenje Njemačkog za izbjeglice).¹⁰⁸ Jezik, kao glavni medij

¹⁰² Knjižnica. // Goethe-Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/kul/bib.html> [27.5.2019.]

¹⁰³ Zašto učiti Njemački? // Goethe-Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/spr/wdl.html> [29.5.2019.]

¹⁰⁴ Tečajevi Njemačkog. // Goethe-Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/spr/kur.html> [29.5.2019.]

¹⁰⁵ Ispiti Njemačkog. // Goethe-Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/spr/prf.html> [29.5.2019.]

¹⁰⁶ Savjetovanje i usluge. // Goethe-Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/spr/unt/ber.html> [29.5.2019.]

¹⁰⁷ Mobilität und Migration. // Goethe-Institut Deutschland. URL: <https://www.goethe.de/de/spr/eng/mob.html> [29.5.2019.]

¹⁰⁸ Willkommen - Deutschlernen für Flüchtlinge. // Goethe-Institut Deutschland. URL: <https://www.goethe.de/de/spr/flu.html> [29.5.2019.]

razmjene, ključan je, naime, faktor za integraciju svakog doseljenika u zemlju, koji želi upoznati i shvatiti njezinu kulturu. Jezik i komunikacija daju svakom doseljeniku mogućnost dijaloga i obrazovanja, zbog čega su upravo mobilnost i jezik ključni aspekti Instituta. Osim što Institut ima jezičnu i interkulturalnu funkciju, nudi i razne korisne informacije te savjete bilo po pitanju života u Njemačkoj ili pronalaska radnog mjesta.¹⁰⁹

Slika 1. Njemački jezik. Goethe-Institut Hrvatska

¹⁰⁹ Mobilität und Migration. // Goethe-Institut Deutschland. URL: <https://www.goethe.de/de/spr/eng/mob.html> [29.5.2019.]

DEUTSCHE SPRACHE

DEUTSCHKURSE UND DEUTSCHPRÜFUNGEN

Testen Sie Ihr Deutsch
Deutschkurse
Deutschprüfungen
Unser Lernkonzept
Firmenkunden

DEUTSCH UNTERRICHTEN

Fortbildung
Konzepte und Materialien
Veranstaltungen und Wettbewerbe

KOSTENLOS DEUTSCH ÜBEN

Deutsch am Arbeitsplatz
Deutschlandlabor
24h Deutsch
Radio D
Ticket nach Berlin

UNSER ENGAGEMENT FÜR DEUTSCH

Sprachbiografien von ausländischen
Studierenden
Iran-Horizonte
Studienbrücke
Deutsch als Fremdsprache weltweit.
Datenerhebung 2015
Deutsch 3.0
Initiative „Schulen: Partner der Zukunft“
Mobilität und Migration
Europanetzwerk Deutsch
Deutsche Minderheiten
Alumniportal Deutschland
Gremienarbeit

WARUM DEUTSCH LERNEN?

MAGAZIN SPRACHE

WILLKOMMEN - DEUTSCHLERNEN FÜR FLOCHTLINGE

Einfach hören!
Sprachführer "Willkommen!"
FEELS
Sprachlernspiele

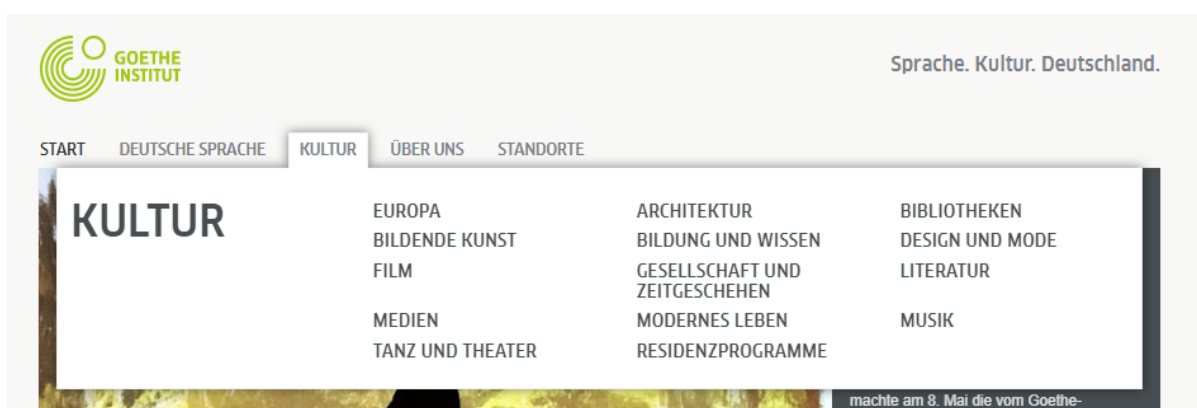
Slika 2. Deutsche Sprache. Goethe-Institut Deutschland

7.2.2. Kultura

U padajućem izborniku pod kategorijom kulture se također mogu uočiti vidne razlike u ponudi Goethe-Instituta u Hrvatskoj u odnosu na Goethe-Institut u Njemačkoj. Sadržaj hrvatskih internetskih stranica je na očigled skromniji, no njihov cilj je i dalje identičan.

Slika 3. Kultura. Goethe-Institut Hrvatska

Slika 4. Kultur. Goethe-Institut Deutschland

Većina kulturnih projekata u Institutu su, naime, plodovi partnerske i dijaloške suradnje unutar samog Instituta, ali i izvan njega. Oni, dakle, uključuju odjele za jezik, kulturu i knjižnicu

Instituta te srodne organizacije. Takvom suradnjom najčešće nastaju brojni hibridni i interdisciplinarni formati, poput sljedećih aktualnih projekata i servisa¹¹⁰:

- Bauhaus 19 - ovim se Projektom u suradnji s Arhitektonskim fakultetom u Zagrebu i Muzejom suvremene umjetnosti obilježava 100. rođendan pokreta koji je znatno utjecao na umjetnost i kulturu - Bauhauusa. Pokret je nastao s osnutkom "Državnog Bauhauusa" u Weimaru 1919., a ovim se projektom istražuje njegovi tragovi u Hrvatskoj arhitekturi i umjetnosti.¹¹¹
- Dia:Forma - Projekt Dia:Forme zamišljen je kao inovativni arhiv novih oblika umjetničkog izražaja. Riječ je o mreži i suradničkom dijalogu između hrvatske i njemačke umjetničke scene, te o izdavačkoj platformi, koja služi kao osnova za daljnje suradnje. Projekt je osmišljen u suradnji Goethe-Instituta i portala Vizkultura.hr.¹¹² Portal vizkultura prati domaću, regionalnu i svjetsku scenu autora s područja vizualnih umjetnost. ¹¹³
- First Films First - FIRST-FILMS-FIRST je intenzivni program stručnog usavršavanja za mlade redatelje iz Jugoistočne Europe. U akademiji sudjeluje ukupno 8 mladih redatelja, koji dobivaju priliku, uz mentorstvo vodećih europski stručnjaka i filmaša, pripremiti svoj prvi dugometražni igrani film.¹¹⁴
- Freiraum - od populističkih i nacionalističkih stranaka do marginaliziranih mladih ljudi migrantskog porijekla, Europa je danas suočena s brojnim izazovima na koje još nema odgovor. Projekt Freiraum (Prostor slobode) istražuje na koji se način sada percipira pojam slobode. Kako bi otkrili konkretna pitanja, razradili odgovore i oblikovali mrežu, 38 Goethe-Instituta diljem Europe povezalo se s svojim partnerima iz područja umjetnosti i civilnog društva.¹¹⁵
- Interactive Empathy - Projekt Interactive Empathy: Citizenship and Storytelling in Video Games nastao je iz suradnje Institut français de Croatie (Francuskog instituta) i Goethe-Instituta u okviru Francusko-njemačkog kulturnog fonda te Muzeja suvremene umjetnosti. Cilj projekta je pomoću videoigara pristupiti društveno relevantnim

¹¹⁰ Kultura. // Goethe-Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/kul.html> [1.6.2019.]

¹¹¹ Bauhaus. // Goethe-Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/kul.html> [29.5.2019.]

¹¹² O Dia:Formama. // Goethe-Institut. Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/kul/sup/dif/ueb.html> [1.6.2019.]

¹¹³ Prijava. // Vizkultura. URL: <https://vizkultura.hr/prijava/> [1.6.2019.]

¹¹⁴ First Films First. // Goethe-Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/kul/sup/21260422.html> [29.5.2019.]

¹¹⁵ O projektu. // Goethe-Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/kul/sup/fra/ufr.html> [1.6.2019.]

temama, poput, primjerice, diskriminacije, marginalizacije manjina i sl. Ciljana publika su studenti i mladi profesionalci.¹¹⁶

Servisi:

- Međunarodni koprodukcijski fond Goethe-Instituta - Međunarodni koprodukcijski fond namijenjen je profesionalnim umjetnicama i umjetnicima u Njemačkoj i inozemstvu, koji ne posjeduju dovoljno vlastitih sredstava za produkciju. Institut želi ovim fondom poduprijeti partnerske i dijaloške kulturne suradnje na međunarodnoj razini te omogućiti interkulturalnu razmjenu umjetnika, kako bi se stvorili globalni odnosi.¹¹⁷
- Filmski arhiv - Filmski arhiv nudi više od 700 naslova iz filmove iz njemačke filmske povijesti s engleskim ili francuskim titlovima. Filmovi se nalaze na 16-milimetarskim kopijama ili DVD izvornicima, a spremljeni su u arhivu u Ateni i Münchenu. Filmove je za filmske festivale, kinoteke i sl. nekomercijalno prikazivanje moguće većinom besplatno naručiti na programskom odjelu Goethe-Instituta Hrvatska.¹¹⁸

¹¹⁶ Interactive Empathy. // Goethe-Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/kul/sup/ina.html> [1.6.2019.]

¹¹⁷ Međunarodni koprodukcijski fond Goethe-Instituta. // Goethe-Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/kul/ser/ikf.html> [29.5.2019.]

¹¹⁸ Filmski arhiv. // Goethe-Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/kul/ser/fil.html> [1.6.2019.]

8. Knjižnica Goethe instituta u Hrvatskoj

Knjižnica Goethe-Instituta nalazi se u Zagrebu, gdje još od svog otvorenja 1976. djeluje na adresi Ulici grada Vukovara 64.¹¹⁹ Djeluje u sklopu njemačkog veleposlanstva u Hrvatskoj, što je tijelo izvršne vlasti. Prema kategorizaciji knjižnica tijela javnih vlasti, knjižnica Goethe-Instituta odgovara kategoriji d) *Knjižnica diplomatskih misija/veleposlanstava*, te kao takva služi lokalnoj populaciji kao središte informacija o Njemačkoj.

Fond knjižnice trenutno obuhvaća 9000 jedinica građe koje primarno obuhvaćaju suvremenu književnost njemačkog govornog područja te materijale za učenje njemačkog jezika.¹²⁰

Iako je riječ o diplomatskoj knjižnici, u Goethe-Institutu ne postoji razlika između primarnih, sekundarnih i tercijarnih razina korisnika. Ona je dostupna svima, a za njezino korištenje čak nije potrebna ni iskaznica jer ono je besplatno.¹²¹ Članska iskaznica, koju Institut izdaje uz predočenje osobne iskaznice, potrebna je samo u slučaju posudbe građe te za korištenje računala i ostalih usluga u knjižnici.¹²²

Iako je veći dio građe na njemačkom jeziku, knjižnica prati književnu produkciju u obje zemlje. Stoga se na policama mogu pronaći i razni prijevodi suvremenih njemačkih autora na hrvatski jezik, ali i prijevodi hrvatskih autora na njemački.¹²³ U čitaonici su također dostupne dnevne i tjedne novine (npr. *Frankfurter Allgemeine Zeitung* i *Die Zeit*) te časopisi iz područja poput politike i društva, umjetnosti, književnosti, menadžmenta, umjetnosti, časopisa za djecu i mlade, za učenje njemačkog jezika i sl.¹²⁴ Na raspolaganju također stoje i raznovrsni materijali za učenje njemačkog jezika te pripreme za jezične ispite svih uzrasta i razina znanja. Knjižnica Instituta ima i razvijen dječji odjel koji nudi razne slikovnice i igre na njemačkom i hrvatskom jeziku, plišane igračke, igračke za na ruku, didaktičke savjete, društvene igre i CD-e koji pomažu razvijanju mašte, upoznavanju kulture na zabavan način te kreativnom učenju njemačkog jezika kroz igru.¹²⁵

¹¹⁹ Božin, S. Knjižnica nije labirint! (O Knjižnici Goethe-Instituta Kroatien) // HKD Novosti, 62(2014). URL: <https://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/900> [10.5.2019.]

¹²⁰ Ibid.

¹²¹ Posudba. // Goethe-Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/kul/bib/aus.html> [27.5.2019.]

¹²² Ibid.

¹²³ Božin, S. Knjižnica nije labirint! (O Knjižnici Goethe-Instituta Kroatien) // HKD Novosti, 62(2014). URL: <https://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/900> [10.5.2019.]

¹²⁴ Posudba. // Goethe-Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/kul/bib/aus.html> [27.5.2019.]

¹²⁵ Kutije za pričanje | Rođendanske kutije | Lego. // Goethe Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/kul/bib/egk.html> [1.6.2019.]

8.1. E-knjižnica

Područje posredovanja informacija, koje je jedan od temelja na kojem rade knjižničari u svim specijalnim knjižnicama, se u zadnjih nekoliko godina snažno promijenilo. Faktor koji pritom ima najviše utjecaja na percepciju i dostupnost informacija je Internet, odnosno mrežne stranice. Pretraživanje na Internetu još uvijek nije zadovoljavajuće, no ideja jest da bi sve informacije trebali biti dostupne i besplatne.¹²⁶

E-knjižnica daje svim članovima Instituta besplatno na raspolaganje 25 000 jedinica građe¹²⁷ uključujući e-knjige, e-zvučne zapise, e-časopise i e-novine. Digitalni mediji su svim korisnicima unutar Republike Hrvatske dostupni 24 sata dnevno, 7 dana u tjednu.¹²⁸ Svu građu e-knjižnice moguće je koristiti na osobnom računalu, e-Readeru, Kindleu, te čak na mobitelima i tabletima.¹²⁹

8.2. Poticanje prevoditeljstva

Goethe-Institut ima nekoliko programa kojima je motiv poticanje prevoditeljske struke, a prije svega suvremene njemačke književnosti. Program naziva Translations of German Books into Other Languages (Prijevodi njemačkih knjiga na druge jezike) podržava inozemne nakladnike u objavljivanju njemačke književnosti. Cilj je njemačku suvremenu književnost učiniti dostupnom svima, pa i čitateljima koji ne znaju njemački jezik. U roku od 40 godina, od kada je ideja začeta, uspješno je prevedeno 6000 djela na ukupno 45 jezika.¹³⁰

Drugi značajni program potpomaganja prevodilaštva njemačkih autora na hrvatski jezik djeluje u sklopu mreže TRADUKI.¹³¹ TRADUKI je europska mreža za promicanje prevođenja beletristike, suvremenih znanstvenopopularnih knjiga te književnosti za djecu i mlade 20 i 21.

¹²⁶ Čuk, A. Novi izazovi za specijalne knjižnice pri posredovanju informacija i upravljanje znanjem. // Specijalne knjižnice- izvori i korištenje znanja : zbornik radova / uredila Maja Jokić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003. str. 11

¹²⁷ Libraries. // Goethe-Institut. URL: <https://www.goethe.de/en/uun/auf/iub.html#i2453976> [3.6.2019.]

¹²⁸ E-Knjižnica. // Goethe Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/kul/bib/onl.html> [27.5.2019.]

¹²⁹ Gerät. // onleihe. URL: <https://hilfe.onleihe.de/display/OH> [3.6.2019.]

¹³⁰ Translation Grant Programme. // Goethe-Institut. URL: <https://www.goethe.de/en/uun/auf/lit/ueb.html> [1.6.2019.]

¹³¹ Poticanje prevodilaštva. // Goethe-Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/kul/bib/uef.html> [1.6.2019.]

stoljeća. Mreža ističe ulogu prevoditelja kao posrednika među različitim kulturama. Prevoditelj, zajedno s autorom, izdavačem, knjižničarom, ali i književnim kritičarima potiče razmjenu te jača suradnju na internacionalnoj razini.¹³²

8.3. Projekt *Knjižnični razgovori*

U prostorima zagrebačke knjižnice svaki se prvi utorak u mjesecu izvodi tzv. bibliotheksgespräche@goethe.de (Knjižnični razgovori). Pod vodstvom Ane Nemeč, na njemačkom se jeziku diskutira o aktualnim temama i društvenim pitanjima u Njemačkoj. Teme su, primjerice, izbori za europski parlament, budućnost Europe te Brexit, pa čak i tzv. „Fake News“. Svaki susret popraćen je odgovarajućim člancima na njemačkom jeziku, koje Institut objavljuje na svojim službenim stranicama. Zainteresirani sudionici mogu se besplatno i bez najave priključiti.¹³³ Osim na službenim stranicama, aktualnosti se mogu popratiti i na službenom Facebook-Profilu Instituta.¹³⁴

¹³² Traduki. URL: http://croatian.traduki.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=48&Itemid=117 [30.5.2019.]

¹³³ Bibliotheksgespräche@goethe.de: Fake News. // Goethe-Institut Kroatien. URL: https://www.goethe.de/ins/hr/de/ver.cfm?fuseaction=events.detail&event_id=21576588 [3.6.2019.]

¹³⁴ Goethe-Institut Kroatien. // Facebook. URL: <https://hr-hr.facebook.com/goetheinstitut.kroatien> [30.5.2019.]

9. Zaključak

Specijalne knjižnice mogu biti raznovrsne, zbog čega ih je vrlo teško definirati. Iako je njihova pojava tek noviji fenomen, nastao kao rezultat hibridizacije i pojave interdisciplinarnih znanosti, danas su prisutne u većini velikih tvrtki i institucija u sklopu kojih djeluju.

Njihova se posebnost očituje u načinu pružanja informacija specifičnoj kategoriji korisnika za koju se primarno prikupljaju specifični oblici građe. Politika, ciljevi i fond takve knjižnice su ponajprije definirane djelatnošću svoje matične organizacije.

Postoje razne vrste specijalnih knjižnica, no ovaj rad se fokusirao na knjižnice tijela javne vlasti. Takve je specijalne knjižnice osnovala javna vlast, a one su dužne pridonositi i pružati podršku ciljevima matične organizacije. Potkategorija knjižnica tijela javne vlasti su knjižnice diplomatskih misija/veleposlanstava. One su osnovane u sklopu nekog veleposlanstva te služe lokalnoj populaciji takve kao informacijsko središte zemlje koju veleposlanstvo predstavlja. Jedna od takvih knjižnica jest upravo knjižnica Goethe-Instituta koja djeluje u sklopu njemačkog veleposlanstva u Zagrebu. Razmjena između Hrvatske i zemalja njemačkog govornog područja u kulturi i jeziku seže daleko u prošlost. Ta se suradnja i danas potiče, a najzaslužniji upravo je Goethe-Institut u Hrvatskoj.

Uvažavanje različitih kultura, tolerancija, međusobna razmjena te suradnja smatraju se jamstvom mira i sigurnosti. Uloga specijalne knjižnice je dugo bila samo ispunjavanje korisnikove potrebe za informacijama. Međutim, specijalne su knjižnice uključile znanje i iskustvo u politiku matične organizacije te tako promijenile pristup pružanju usluga. Kao novonastali oblik knjižnice, uvijek su bile proaktivne u prihvaćanju novih tehnologija, promjena i izazova.¹³⁵ Također, prihvatile su važnu ulogu u društvu jer pružanjem različitih izvora predstavljaju različite kulturne izričaje te omogućuju njihovu razmjenu.

Knjižnica Goethe-Instituta ide ukorak s vremenom. Kako se mijenjaju društvo, a i profil i potrebe korisnika, tako se mijenja i sama knjižnica. Ona više nije puka čitaonica i ne služi isključivo posuđivanju građe. Knjižnica je postala mjesto kreativnog izražavanja, igraonica u kojoj djeca uče kroz zabavu, sastajalište umjetnika i kulturnjaka, savjetovanište te učionica za sve željne znanja njemačkog jezika.

¹³⁵ Božić, A. Specijalne knjižnice – sadašnjost i budućnost. // HKD Novosti, 64(2014). URL: <https://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/870> [2.6.2019.]

Institut je danas ugledna ustanova Savezne Republike Njemačke koja djeluje diljem svijeta. Osim što raznim projektima potiče učenje njemačkog jezika u inozemstvu, čitanje suvremene njemačke književnosti i međukulturnu suradnju, pruža informacije o aktualnom kulturnom, društvenom i političkom životu u Njemačkoj.

Izjavljujem pod stegovnom odgovornošću (Pravilnik o stegovnoj odgovornosti studenata, čl. 3, točka 6) da sam ovaj diplomski rad izradila samostalno, koristeći se isključivo navedenom literaturom, prema uzusima znanstvenog rada.

10. Literatura

- About Special Libraries Association (AGC). // Special Libraries Association/ Arabian Gulf Chapter URL: <https://slaagc.org/slaagc2018/index.php/about-us/about-special-libraries-association-agc> [8.5.2019.]
- Aufgaben und Ziele. // Goethe-Institut Deutschland. URL: <https://www.goethe.de/ins/de/de/uun/auf.html> [25.5.2019.]
- Bauhaus. // Goethe-Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/kul.html> [29.5.2019.]
- Bibliotheksgespräche@goethe.de: Fake News. // Goethe-Institut Kroatien. URL: https://www.goethe.de/ins/hr/de/ver.cfm?fuseaction=events.detail&event_id=21576588 [3.6.2019.]
- Bilateralni kulturni odnosi. // Njemačko veleposlanstvo u Zagrebu. URL: <https://zagreb.diplo.de/hr-hr/themen/kultur/bilaterale-kulturbeziehungen/2099800> [18.5.2019.]
- Božić, A. Specijalne knjižnice – sadašnjost i budućnost. // HKD Novosti, 64(2014). URL: <https://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/870> [2.6.2019.]
- Božin, S. Knjižnica nije labirint! (O Knjižnici Goethe-Instituta Kroatien) // HKD Novosti, 62(2014). URL: <https://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/900> [10.5.2019.]
- Cifrić, I. RAZNOLIKOST KULTURA KAO VRIJEDNOST. // Socijalna ekologija, 16, 2/3(2007) str. 185-214. URL: <https://hrcak.srce.hr/17238>. [10.5.2019.]
- Čuk, A. Novi izazovi za specijalne knjižnice pri posredovanju informacija i upravljanje znanjem. // Specijalne knjižnice- izvori i korištenje znanja : zbornik radova / uredila

Maja Jokić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003.

- E-Knjžnica. // Goethe Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/kul/bib/onl.html> [27.5.2019.]
- Evans, G. E. Amodeo A. J. Carter T.L. Introduction to library public services. Englewood, Colo. : Libraries Unlimited, 1992.
- Faletar, I., Faletar Tanacković, S., Lacović, D. Multikulturalne usluge hrvatskih narodnih knjižnica. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 55, 3/4(2012) str. 153-188. URL: <https://hrcak.srce.hr/106582> [18.5.2019.]
- Filmski arhiv. // Goethe-Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/kul/ser/fil.html> [1.6.2019.]
- First Films First. // Goethe-Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/kul/sup/21260422.html> [29.5.2019.]
- Gerät. // onleihe. URL: <https://hilfe.onleihe.de/display/OH> [3.6.2019.]
- Ghosh, S. Service evaluation in a special library: supporting development research at the Institute of Social Sciences Library, New Delhi // Library Review 52, 2(2003). URL: <https://doi.org/10.1108/00242530310462152> [8.5.2019.]
- Goethe-Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/index.html> [29.5.2019.]
- Goethe-Institut Kroatien. // Facebook. URL: <https://hr-hr.facebook.com/goetheinstitut.kroatien>[30.5.2019.]
- Goethe-Institut. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izd. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=22490>

[25.5.2019.]

- Gradska knjižnica. // Krapina. URL: <https://www.krapina.hr/obrazovanje/gradska-knjiznica> [18.5.2019.]
- Horvat, R. Ivković, I. Multikulturalnost – most koji spaja knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 58, 1/2(2015). str.93-102. URL: <https://hrcak.srce.hr/143619> [10.5.2019.]
- Interactive Empathy. // Goethe-Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/kul/sup/ina.html> [1.6.2019.]
- Inter Nationes e. V. // wissen.de URL: <https://www.wissen.de/lexikon/inter-nationes-e-v> [27.5.2019.]
- Ispiti Njemačkog. // Goethe-Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/spr/prf.html> [29.5.2019.]
- Izvršna vlast. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izd. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža. URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=28397> [18.5.2019.]
- Knjižnica. // Vrhovni sud Republike Hrvatske. URL: <http://www.vsrh.hr/EasyWeb.asp?pcpid=29> [18.5.2019.]
- Knjižnica Arhiva. // Državni arhiv u Zagrebu. URL: <http://daz.hr/knjiznica-arhiva/> [18.5.2019.]
- Knjižnica Centra. // Ministarstvo uprave Republike Hrvatske. URL: <https://uprava.gov.hr/cesta-pitanja-i-odgovori/izobrazba-1145/knjiznica-centra/1233> [18.5.2019.]

- Knjižnica. // Goethe-Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/kul/bib.html> [27.5.2019.]
- Knjižnica Hrvatskoga sabora. // Hrvatski sabor. URL: <https://www.sabor.hr/hr/o-saboru/ustrojstvo-sabora/knjiznica> [18.5.2019.]
- Kobeščak, S. 60 godina Goethe Instituta. // Deutsche Welle, 2011. URL: <https://www.dw.com/hr/60-godina-goethe-instituta/a-15210872> [25.5.2019.]
- Kroatisch-österreichische und kroatisch-deutsche Beziehungen. // hrvatska.eu URL: <http://croatia.eu/article.php?lang=3&id=57> [24.5.2019]
- Kultura. // Goethe-Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/kul.html> [1.6.2019.]
- Kultura. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izd. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=34552> [19.5.2019.]
- Kultur und Freizeitprogramm. // Goethe-Institut Deutschland. URL: <https://www.goethe.de/ins/de/de/kuv/kuf.html> [24.5.2019.]
- Međunarodni koprodukcijski fond Goethe-Instituta. // Goethe-Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/kul/ser/ikf.html> [29.5.2019.]
- Mesić, M. Multikulturalizam : društveni i teorijski izazovi. Zagreb : Školska knjiga, 2006.
- Mobilität und Migration. // Goethe-Institut Deutschland. URL: <https://www.goethe.de/de/spr/eng/mob.html> [29.5.2019.]

- Mogu li državni službenici s prebivalištem izvan Zagreba biti korisnici Knjižnice? // Ministarstvo uprave Republike Hrvatske. URL: <https://uprava.gov.hr/cesta-pitanja-i-odgovori/izobrazba-1145/knjiznica-centra/mogu-li-drzavni-sluzbenici-s-prebivalistem-izvan-zagreba-bit-korisnici-knjiznice/1234> [18.5.2019.]

- Mount, E. Special libraries and information centers : an introductory text. Washington, D. C. : Special Libraries Association, 1991.

- National library of Medicine. URL: <https://www.nlm.nih.gov/> [18.5.2019.]

- O Dia:Formama. // Goethe-Institut. Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/kul/sup/dif/ueb.html> [1.6.2019.]

- Odjeli u veleposlanstvu. // Njemačko veleposlanstvo u Zagrebu. URL: <https://zagreb.diplo.de/hr-hr/botschaft/arbeitsbereiche/2075682> [25.5.2019.]

- O nama. // Goethe-Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/ueb.html> [25.5.2019.]

- O projektu. // Goethe-Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/kul/sup/fra/ufr.html> [1.6.2019.]

- Posudba. // Goethe-Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/kul/bib/aus.html> [27.5.2019.]

- Poticanje prevodilaštva. // Goethe-Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/kul/bib/uef.html> [1.6.2019.]

- Prijava. // Vizkultura. URL: <https://vizkultura.hr/prijava/> [1.6.2019.]

- PRIJEDLOG Standarda za specijalne knjižnice u RH. URL: https://www.gksb.hr/images/dokumenti/Standardi_za_specijalne_knjinice.pdf

[10.5.2019.]

- Savjetovanje i usluge. // Goethe-Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/spr/unt/ber.html> [29.5.2019.]
- Schaper, R. Schulz, B. Goethe-Institut: Aufklären und subtil bleiben. // Tagesspiegel, 2008. URL: <https://www.tagesspiegel.de/kultur/goethe-institut-aufklaeren-und-subtil-bleiben/1207496.html> [29.5.2019.]
- Smjernice za knjižnice tijela javne vlasti / uredile Nancy Bolt i Suzanne Burge. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013.
- Specijalne knjižnice. // Centar za znanstvene informacije. URL: http://lib.irb.hr/web/hr/knjiznice/itemlist/category/40-specijalne_knjiznice.html [10.5.2019]
- Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Narodne novine 58(1999). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_06_58_1071.html (10.5.2019.)
- St. Clair, G. Sla at 100 : From Putting Knowledge to Work to Building the Knowledge Culture: A Centennial History of Sla (Special Libraries Association 1909-2009). Alexandira Va: Special Libraries Association, 2009. URL: <https://www.smr-knowledge.com/wp-content/uploads/2014/03/02-1876-1909-Modern-Libnship-in-America.pdf> [8.5.2019.]
- Sudbena vlast. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izd. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=58626> [18.5.2019.]
- Špac, V. Specijalnost specijalnih knjižnica i Sekcija za specijalne knjižnice HKD-a. // HKD Novosti 62(2004). URL: <https://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/871>

[10.5.2019.]

- Tečajevi Njemačkog. // Goethe-Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/spr/kur.html> [29.5.2019.]
- Tokić, I. Bekavac-Lokmer, F. Mihalić, I. Takač, M. Izvori informacija u specijalnoj knjižnici. // Specijalne knjižnice- izvori i korištenje znanja : zbornik radova / uredila
- Traduki. URL: http://croatian.traduki.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=48&Itemid=117 [30.5.2019.]
- Translation Grant Programme. // Goethe-Institut. URL: <https://www.goethe.de/en/uun/auf/lit/ueb.html> [1.6.2019.]
- Maja Jokić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003
- Willkommen - Deutschlernen für Flüchtlinge. // Goethe-Institut Deutschland. URL: <https://www.goethe.de/de/spr/flu.html> [29.5.2019.]
- Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti. // Narodne novine 17(2019). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_02_17_356.html [20.2.2019.]
- Zakon o pravu na pristup informacijama. // Narodne novine, 25(2013). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_02_25_403.html [18.5.2019.]
- Zakonodavna vlast. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izd. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža. URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=66764> [18.5.2019.]
- Zašto učiti Njemački? // Goethe-Institut Kroatien. URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/spr/wdl.html> [29.5.2019.]

- Žepić, S. Đurđevečki zbornik : v povodu 70. obletnice življenja Đuke Tomerlina-Picoka / glavni urednik [i] prijevod sažetaka na njemački i engleski jezik Velimir Piškorec. 1996.

11. Popis slika

- Slika 1. Njemački jezik. Goethe-Institut Hrvatska URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/spr.html> [3.6.2019.]
- Slika 2. Deutsche Sprache. Goethe-Institut Deutschland URL: <https://www.goethe.de/de/spr.html> [3.6.2019.]
- Slika 3. Kultura. Goethe-Institut Hrvatska URL: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/kul.html> [3.6.2019.]
- Slika 4. Kultur. Goethe-Institut Deutschland URL: <https://www.goethe.de/de/kul.html> [3.6.2019.]